

Şeyhin Konukları: Bir Irak Köyünün Kadınları, ilk kez *Guests of the Sheik: An Ethnography of an Iraqi Village* ismiyle 1965 yılında yayımlanmış ve yayımlandığı zamanda oldukça etkili olmuş bir etnografidir. Aslında etnografi olup olmadığı oldukça tartışmalı bir metin olmuştur zira ne yazarı bir antropologdur ne de yazıldığı zamanın etnografi temayüllerine uyan bir yazım biçimi vardır. Fernea bir antropolog değildir kendisi İngiliz dili lisans eğitimi almış ve sonrasında bu alanda yüksek lisans yapmıştır. Lisans eğitimi sırasında antropoloji öğrencisi Robert Fernea ile tanışmış ve ikili 1956 yılında evlenmişlerdir. Düğünlerinin hemen ardından Robert'in alan çalışması yapmakta olduğu Irak'a gitmişlerdir. İkilinin bu sıra dışı balayını yazar şöyle anlatıyor: "Kerpiç bir evde iki yıl tek başına, diye düşündüm. Balayı geçirmek için pek de büyüleyici bir durum değildi." (Fernea, 2004, s. 18). Yani Elizabeth Warnock Fernea bir antropolog olarak değil "antropoloğun karısı" olarak alan çalışmasına giriş yapmıştır.

Aslında bu türden iş bölümleri etnografi yazınında zaman zaman görülen durumlardır. Hem güvenlik sebebiyle hem de araştırılan topluluğun farklı kültürel unsurlarının yakalanabilmesi adına bu şekilde çift olarak sahaya çıkmak antropologlar arasında kullanılan bir veri toplama şeklidir. Çift olarak alan araştırmasına çıkan antropologlar arasında herhalde en ünlüsü Margaret Mead ve Reo Fortune ikilisidir. Çift, 1931 ile 1933 yılları arasında Yeni Gine'de alan çalışması yapmışlardır. Özellikle cinsiyet ayrımının net ve katı olduğu topluluklarda bir kadın ve bir erkekten oluşan antropolog çifti araştırdıkları topluluğun kültürüne dair farklı izleklere ulaşabilirler. Fernea çifti de bu yaklaşımı benimsemiştir. Ama Elizabeth bir antropolog olmadığı için sıklıkla bu konuda kaygı yaşamaktadır. Kitabın başlarında bu kaygısını şöyle dile getiriyor: "Bob'a çalışmalarında yardımcı olabilmek için El Nhra'da insanlarla iyi geçinmeliydim. Ama bunu yapabilecek miydim?" (Fernea, 2004, s. 17).

Elizabeth Warnock Fernea'nın bir antropolog olmaması bugün o kadar önemli bir sorun olarak değerlendirilmez çünkü bir yazım biçimi olarak etnografi günümüzde sosyal bilimlerin antropoloji dışındaki disiplinlerinden, edebiyattan pek çok farklı kişi tarafından yapılmakta ve kullanılmaktadır. Şeyhin Konukları'nı bugün dahi okunabilir ve orijinal kılan onun yazım biçimi ve yazıldığı dönemdeki etnografi biçimine uygunsuzluğudur. Aslında Fernea kitabını bir etneografi olarak dahi görmez, kitabın girişinde kitaba dair olan görüşlerini şu paragraf ile anlatır: "Bu kitap, benim de içinde yaşadığım, yüksek kerpiç duvarlarla çevrili, kerpiç evlerde yaşayan peçeli kadınlarla birlikte geçirdiğim günlere ait kişisel deneyimlerimi anlatmaktadır. Ben bir antropolog değilim. (...) Kitabımda, karşılaştığım bu yeni dünyaya ait deneyim ve düşüncelerimi içtenlikle anlatmaya çalıştım..." (Fernea, 2004, s. 9). Kitabın yazıldığı dönemde Fernea'nın yazdıkları anı olarak isimlendiriliyordu bugün ise otobiyografik etnografi veya otoetnografi deniliyor.

¹ Dr., Bağımsız araştırmacı tolgaulusoy@yandex.com, ORCID: 0000-0003-1693-0328

Yaşam deneyimlerini doğrudan anlatan günlük, anı, otobiyografi, biyografi gibi metinlerin sosyal araştırmalarda kullanımı çok eskiye dayanır. Yaşam öykülerinin ve bireysel dokümanların kullanımına dair 1930’lu yıllardan itibaren yöntem kitapları ortaya çıkmaya başlamıştır. Temelde bu türden metinlerin sosyal araştırmalarda kullanımı ikiye ayrılır. İlki bir etnografin araştırdığı grubun üyelerinden veya dolaylı yollardan topladığı verilerdir. Bu yaşam öyküleri doğrudan etnografin görüşmeleriyle kişilerin anlatılarından da oluşabilir veya etnografa verilen çeşitli günlükler, otobiyografik notlar biçiminde de olabilir. Bu tür yaşam öyküleri etnografik araştırma için çok önemlidir. Bu ilk türden anlatılar içerisinde en ilginç olanları yerli etnografların kendi içerisinde yetiştikleri topluluklar konusunda yazdıkları etnografik otobiyografilerdir. Etnografik otobiyografiler ayrıca yaşam öykülerinin kullanıldığı ikinci tür metinlerle de melez metinlerdir. İkinci tür metinler bir etnografin kendi yaşam öyküsünü ve deneyimlerini anlattığı metinlerdir. İkinci türden metinlerin en ünlüsü Bronislaw Malinowski’nin ölümünden sonra yayımlanan günlükleridir. Etnografik araştırmalar Malinowski’nin Trobriand Adaları’nda yapmış olduğu gözlemlere çok şey borçludur ama Malinowski bu etnografilerde yaşadıklarının tümünü anlatmamış bazı durumları bilimsel yazım konusunda bazı genel eğilimler sebebiyle aktaramamıştır. Fakat yayımlanan günlükler yazılanlarla yaşananlar arasında yaşanan çelişkilerin anlaşılmasına olanak tanımıştır. Zaten araştırmacıların otobiyografik metinler yazmasının ardında yaşanan en önemli güdü bu türden çelişkilerdir. Uzun süre etnografi yazınında araştırmacıyla araştırılan topluluk ve üyeleri arasında mutlak bir uyum olduğu yönünde bir varsayım bulunmaktaydı. Etnograflar böyle bir uyumun mutlak olmadığını seziyor olmalarına rağmen etnografik yazımın genel kurallarına uyarak bu türden bireysel anlatıların etnografi içerisine girmesini engellemekteydi. Fakat özellikle 1960’lı yıllarda başlayan ve 1970’li yıllarda doruk noktasına ulaşan bilim eleştirisi ve bilimin gerçekliği temsil etmesi konusunda şüphelerin ortaya çıkmaya başlaması tüm bilimsel metinler gibi etnografiyi de derinden etkiledi. Etnografların yazdıkları otobiyografik metinlerin ilki Jean-Paul Dumont tarafından 1978 yılında yazılan *The Headman and I* kabul edilmektedir fakat Reed-Danahay’ın da belirttiği gibi bundan seneler önce Elizabeth Warnock Fernea bu türden metinler yazmıştır. Ama hem toplumsal hem de bilimsel alanlar uygun olmadığı için Fernea’nın bu önemli yazıları çok etkili olamamıştır (Reed-Danahay, 2021, s. 407-435).

Bu türden otobiyografik anlatılar feminist araştırma programları için de önemli kaynaklar olmuşlardır. İlk olarak Skeggs’in feminizmle etnografik araştırmalar arasında ortak noktaları şöyle belirtir: “Her ikisinde de odak noktası olarak deneyim, katılım, tanım, anlam ve bazen öznellik vardır ve her ikisi de sosyal bağlamı gözden kaçırmayan araştırma pratikleridir” (Skeggs, 2021, s. 426). Feminist araştırma programı etnografik araştırmalar dışında da özellikle deneyime yönelirler. Örneğin tarihsel araştırmalarda günlükler ve mektuplaşmalar feminist tarihçiler için temel önemde metinlerdir dolayısıyla feminist araştırmacıların etnografik araştırmalarda da anlatılara yönelmesi kaçınılmazdır. Feminist bilimsel yaklaşımlarda bu konuma “duruş noktası epistemolojisi” ismi verilmektedir. Duruş noktası epistemolojisi kısaca araştırma içerisindeki kişilerin kendi yaşam deneyimlerine ve bu deneyimlere dair anlatılarına odaklanır. Feminist araştırma gündemi içerisinde doğal olarak bu kadınlar ve mevcut cinsiyet rejimi içerisinde dışlanmış diğer birey ve onların deneyimleridir. Ama duruş noktası epistemolojisi sadece kadınların değil iktidar tarafından sesleri azaltılan hatta yok edilen tüm toplumsal grupların kendi seslerini ortaya koyabilmeleri için kullanılabilen bir epistemolojidir. Duruş noktası epistemolojisinin dikkatli olunmazsa özcülüğe

kayma riski bulunmaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken unsurun deneyimlerin ve o deneyimlere dair duygu, tutum ve yaklaşımların sosyal ve siyasal içerimlerinin olduğunu görmektir (Tanesini, 2012, s. 169-194). Burada feminist slogan olarak ortaya çıkan “özel olan politiktir” mottosu göz önünde tutulmalıdır.

Duruş noktası epistemolojisinin özcülük dışında alabileceği bir başka eleştiri ise nesnellik konusundadır. “Öznel anlatılardan bilimsel bir nesnellik sağlanabilir mi?” sorusu tüm nitel araştırmalar için kritik bir soru olagelmıştır. Burada feminist bilim felsefecisi Donna J. Haraway’in “konumlu bilgiler” kavramına başvurulabilir. Haraway feminist bir nesnellüğün konumlu bilgiler olarak isimlendirilebileceğini söyler. Konumlu bilgi, mutlaklık ile görecelilik arasında salınır ve öznelikle nesnellik düalizmini bu şekilde aşmaya çabalar. Konumlu bilgilerde araştırma nesnesi bir kaynak ve fon değil araştırmanın bizzat içinde olan bir fail olarak görülür. Böylece araştırılan ile araştırılan arasında kurulagelen efendi-köle ilişkisi de sonlandırılmış olur. Araştırma faillerinin daha önceki deneyim, düşünce ve duygularını ortaya çıkaracak olan bilgilerle doğrudan bağlantılıdır. Burada özellikle kadın olmak, dışlanmış bir etnik kimliğe sahip olmak, batı-dışı ülkelerden gelmek gibi bireysel deneyimler konumlu bilgilerin inşasında başat unsurlar olurlar. Ayrıca konumlu bilgiler bedensel bir bilgidir. Fakat bu unsurlar konumlu bilgilerin öznelliğe ve göreceliliğe düşmeden bunu yapar çünkü ona konumlu bilgiler mutlaklıktan ziyade ilişki ve etkileşimle oluşur (Haraway, 2010, s. 91-119).

Buradan Şeyhin Konukları metnine döndüğümüzde ise üç türden deneyim ile karşılaşırız. Birisi Batılı bir kadın araştırmacı olarak Fernea’nın deneyimleri, diğeri El-Nahra’da yaşayan ve şeyhin haremde veya korumasında yaşayan kadınların deneyimleri ve bu iki deneyimin kesişmesinden ortaya çıkan yeni karşılaşmalar. Bu yazı çerçevesinde kitapta bulunan giysi, çok eşlilik ve kamusal alana çıkış olarak üç konu etrafındaki yaşananlar tartışılacaktır.

Fernea’nın Irak’taki ilk yaşadığı olumsuz deneyimlerden birisi Bağdat’dan Divaniya’ya trenle gelip El-Nahra’ya gidecekleri sırada gerçekleşiyor. Tren istasyonunda bekleyiş sırasında Elisabeth herkesin ona baktığını fark ediyor en başta buna bir anlam veremese de sonradan abaya denilen giysiyi giymediği için bakışların üstünde olduğunu anlıyor zira abaya giymeyen tek kadının kendisi olduğunu da o anda farkına varıyor. Abaya kitabın sonundaki sözlükte “Iraklı kadınların giydiği uzun siyah manto” şeklinde tanımlanıyor ve Irak’ta yaşayan kadınların kamusal alana çıktıkları her yerde böyle bir kıyafet giymeleri bekleniyor. Elisabeth o zamanki duygularını şöyle tanımlıyor: “O çirkin şeyi neden giyeyim, benim adetim değil ki.” (Fernea, 2004, s.18). Aslında kocası ile abaya giymek konusunda tartışmaya girmişler ama Elisabeth kocasına inatla direnmiş. Kocası Bob’un argümanları ise şunlar “Kapalı olmayan bir kadının namuslu olmadığını düşünüyorlar,” diye açıkladı, “aşiretteki insanlar bir kadın kocasından başkasına kendini neden göstermek istesin diye kafalarında sorguluyorlar” (Fernea: 2004: 18). Üstelik Bob şeyhin konukları olduğu için eğer abaya giymezse şeyhin kendisine hakaret eden herkesi cezalandırmak durumunda kalacağını; bunun da köyde karışıklık oluşturacağını belirtiyor. Elisabeth’in bu soruna verdiği cevap çok ikonik bir liberal bireycilik tınısı içeriyor: “Eğer beni olduğum gibi kabul edemiyorlarsa, biz de birer insan olduğumuzu kanıtlamak için yapay hareketler yapmak zorunda kalıyorsak, ne anlamı var?” (Fernea, 2004, s. 18). Fakat Elisabeth çevresindeki insanların bakışlarından ve yolculuğun verdiği yorgunluktan bu tutumunda daha fazla ısrarcı olamayıp abaya giymiştir. Bu tutum değişikliğinde Diyaniya’da kaldıkları arkadaşlarının annesinin Elisabeth ile konuşması da etkili olmuştur ve Elisabeth’e ilk abayasını da kendisi hediye etmiştir. Elisabeth ilk zamanlarda doğal olarak giymeye

alışık olmadığı bu giysiyi kullanırken oldukça zorlanmıştı ama sonrasında buna alışmıştır. Fernea ikilisi iki yıla yakın El-Nahra'da kaldıktan sonra geri dönüşlerine yakın Bağdat'ta Şeyh Hamid ile bir araya gelirler; Şeyh buluştukları yerde nispeten açık kıyafetler giymiş olan kadınları küçümser bunun üzerine Elisabeth şu yorumu yapar: "El Nahra'da abayayı giymeseydim, mudhifte erkeklerle birlikte otursaydım, blue jean giyip ata binseydim, çarşıda ve kasabada istediğim gibi dolaşsaydım yine de saygın bir kadın olabileceğimi Şeyh Hamid'e ispatlamak acaba kaç yıl alırdı? İki ayrı dünyanın kadınlara karşı birbirlerinin tavırlarını anlamaları acaba kaç yıl alırdı? Batı'nın da bu konuda kör bir noktası vardı. Doğulu kadının kapalı olmasının ve erkeklerden kaçmasının, onlardan ayrı yaşamalarının, itaate mecburiyetten ya da ikinci sınıf olarak kabul edildiklerinden kaynaklanmadığını, bunun kendi isteklerine karşı olmadığını, Amerika'daki arkadaşlarıma defalarca anlatabilirdim. Batılı kadınların dekolte giysiler giyip rahat hareketlerde bulunmalarının onların ahlaksız, evlerine ve ailelerine aldırmayan kadınlar olması demek olmadığını Hacı'ya defalarca ve tekrar tekrar anlatabilirdim. Hiçbiri bunları anlayamazdı, çünkü her iki tarafta bulunanlar da görüntüleri kendi tarzlarında yanlış yorumlayacak bazı gelenekler ve kendilerine ait geçmişin öğretileriyle bağlıydılar" (Fernea, 2004, s. 347-348).

Kitapta bir diğer önemli karşılaşma çok eşlilik konusunda yaşanmıştır. Batılı söylem dünyası içerisinde, İslam dininde ve Doğu'da çok eşli yaşamının oldukça doğal bir durum olduğu hatta her evde çok fazla kadının yaşadığı haremliğin bulunduğu dair bir varsayım oldukça yaygındır. Bu durum oryantalist söylem olarak isimlendirilir ve özellikle 19. yüzyılda hem yazılan metinlerde hem de çizilen bazı resimlerde sıklıkla bu söylem ile karşılaşılır (Schick, 2001, s. 159-170). Kitapta çok eşlilik konusuna değinen bölümün yazılmasına, köyde yaşanan bir olay sebep olmuş. Abad isminde köylülerin karısı Hussa'nın kötü huyu sebebiyle çok sıkıntı yaşadığına inandığı bir adam bulunmaktadır. Abad, iki çocuğu olan dul bir kadını ikinci eşi olarak almak ister. El-Nahra'da yaşayanlar buna olumlu bakarlar zira hem Abad'ın, karısı Hussa sebebiyle gün görmediğini onun da güzel zamanlar yaşaması gerektiğini istemektedirler hem de evlenmeyi düşündüğü kadın dul olduğu için babasız bir aileye ev sağlayacağını düşünmektedirler. Ama Abad'ın karısı Hussa bunu duyunca kocasından izin almadan evden çıkar ve güçlü büyüler yaptığını düşündüğü kişilere gider. Bu olaydan kısa bir süre sonra Abad'ın ikinci eş olarak istediği kadının çocuklarından birisi hastalanır ve Abad korkarak evlilikten vazgeçer. Burada da görüldüğü gibi aslında erkeklerin ikinci bir eş alması çok mümkün değil zira Fernea'nın aktardığı bu hikâyede olduğu gibi kadınlar erkeklerin ikinci eşle evlenmesini engellemek için ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar. Eğer erkekler ısrar edip ikinci eşle evlenirlerse de yeni gelene ellerinden gelen her kötülüğü yapmaktadırlar. Zaten Elisabeth'in aktardığına göre: "Yüz dört evden meydana gelen aşiret mahallesinde, örneğin, sadece dokuz adam poligam yaşam sürdürüyordu" (Fernea, 2004: 186). Elisabeth çok eşliliğin yaygın olmamasının en büyük sebebini ise ekonomik olarak yaşanacak olumsuzlara bağlamaktadır. Bunların başında erkeklerin evlenmek için ödeyecekleri başlık paraları yer almaktadır. Elisabeth bunun 10 ile 150 pound arası olduğunu aktarsa da 500 pounda varan paralar ödendiğinden de bahsetmiştir. Hatta Şeyh Hamid'in son eşi Selma için 1500 pound ödediği bilinmektedir. Bunun yanında düğün masrafları, ev masrafları, eğer varsa çocukların masrafları gibi pek çok masraf çıkacağı gibi boşanma durumunda boşandığı eşine para vermesi gerekir. Elisabeth kocası Bob'un söylediklerinden yola çıkarak El-Nahra'daki erkeklerin çok eşlilik mevzusuna bakışını şöyle anlatmaktadır: "Bob adamların en çok bu konudan bahsettiklerini, kavgaların erkeklerin huzurunu ve

rahatını kaçırdığını, ama birçok adamın başka bir kadını arzuladıkları halde, köydeki en beyaz tenli, en koyu renk gözlü ve en uzun saçlı kız olmasalar da bir taneyle idare etmenin daha kolay ve ucuz olduğunu söylediklerini anlatmıştı” (Fernea, 2004, s. 186).

Son olarak evden dışarı çıkmak konusuna değinmek gerekir. Kitabın yirminci bölümünde kırlara yapılan olağan dışı bir gezi anlatılır. Elisabeth’in El-Nahra’da en iyi anlaştığı kadınlardan birisi olan Leila onu ziyarete gelir. Aynı anda okulda öğretmen olarak çalışan Aziza da gelir ve kuzeninin arabayla geldiğini eğer isterse onu kırlarda bir gezintiye çıkartabileceğini söyler. Elisabeth ilk önce çok ister ama Leila onda misafir olduğu için kabul edemeyeceğini düşünür. Aziza, Leila’nın da gelmesini söyler. Leila’ya babasının bir şey deyip demeyeceği sorulur fakat o gelmeyi kabul eder. Üçlü arabaya biner Aziza’nın erkek kuzeni onları kırdan bırakır ve avlanmaya gider. Elisabeth o sırada yaşadığı duyguları şöyle anlatmış: “Şu anda bana tuhaf gelmekle birlikte, o anda arabadan çıkıp da kır havasını ciğerlerime çektiğimde ne kadar uzun zamandır öylesine amaçsız ve sadece keyif için şöyle bir yürüyememiş olduğumu fark etmiştim. El Nahra’daki hanımların yaptıkları bir şey değildi bu, günün çoğu zamanı işleriyle meşguldüler, boş zamanlarında da herhangi bir şekilde egzersiz ya da hareket etmek ihtiyacını hissetmezlerdi. Böyle bir ihtiyaç duysalar bile, evin içinde aileleri ile birlikte kalmaları ve herkesin gözü önünde dışarıda dolaşmaları beklenemezdi” (Fernea, 2004, s. 289). Ama Leila yaptığı seçimden pişmanlık duymuş bir hâlde sessizce yürümekteydi. Büyük ihtimalle bu gezintinin bir an önce bitmesini beklemekteydi. Fakat o anda başlarına gelmelerini isteyecekleri en son şey olur ve üç çocuk onları görür. Laila tanınma korkusuyla hiçbir şey yapamaz hâlde gelir Aziza ona hemen yüzünü örtmesini söyler. Çocuklar onları ailesinin yaşadığı yere götürürler. Evden önce adam çıkar sonra üç kişinin kadın olduğunu görünce adam eve geri gider ve karısını gönderir. Üçlü eve döner ama bir süre sonra Ferneaların yardımcılığını yapmakta olan Muhammed gelir ve Elisabeth’i kenara çekerek bugünü sorar ve işlerin tehlikeye girdiğini söyler. Leila’nın bekâr bir kadın olduğu için özellikle tehlikede olduğunu belirtir: “Laila büyük bir tehlike altında. Eğer, yanında ailesinden bir erkek olmadan yabancı ve bekar bir adamla birlikte arabayla gittiğini duyan olursa, onu öldürürler. Babası ailesindeki diğer kadınların şerefini kurtarmak için bunu yapmak zorunda kalır. Anlıyor musunuz?” (Fernea, 2004, s. 293). Neyse ki Leila’nın babası arabada olanın Leila olup olmadığından tam emin olamadığı için ona zarar vermez. Ama ciddi bir durum yaşamışlardır. Elisabeth, Leila’ya açık bir şekilde sorun olup olmayacağını sormuştur o ise sorun olmayacağını söylemiştir. Elisabeth’in bireyci bakış açısına göre bu yeterli bir cevaptır. Özgür bir birey kendi adına sorumluluklarını ve koşullarını görmüş kararını vermiştir. Ama bu durum, içerisinde yaşadıkları toplumu anlamadıklarının bir göstergesidir. Zira Elisabeth olayların sonrasında Leila’nın ablalarıyla konuştuğunda onun okumuş, yaşça büyük, deneyimli bir kadın olarak bizzat kendisinin izin vermemesi gerektiğini söylemişlerdir: “Onu zaten azarladık ama genç ve aptal. Sen daha büyüksün ve evli bir kadınsın, okula da gitmişsin. Babamız emin olsaydı, onu çok fena döverdi. Dün gece Laila için çok korktuk” (Fernea, 2004, s. 297). Bu olay Elisabeth’i çok etkiler, içerisinde yaşadığı toplumun geleneklerini hâlâ tam anlayamamış olduğu için büyük bir zarar verebileceğini fark ettiği için de büyük bir korkuya düşer. Bu düşüncelerini bölümün son paragrafında şöyle aktarmaktadır: “İçinde yaşadığım toplum hakkında gerçekten de ne kadar az şey biliyordum. Yıl boyunca arkadaşlıklar edindim, onları dinledim, konuştum ve onlardan öğrendim, epey de öğrendiğimi sanıyordum, fakat arkadaşlarımla yaşamalarına hâkim olan geleneklerin ve adetlerin düzeni düşünemeyeceğim kadar karmaşık ve belirsizdi. Şu eski buzdağı örneğindeki gibi, suyun yüzündeki küçük, kolayca görülebilen yüzü, aşağılarda yatanın ne büyüklüğü, ne şekli ve ne de dokusu hakkında bir fikir veriyordu (Fernea, 2004, s. 198).

Elizabeth Warnock Fernea'nın *Şeyhin Konukları: Bir Irak Köyünün Kadınları* kitabı hem nitelikli bir otobiyografik etnografi hem de Irak köyünde yaşayan kadınların yaşamlarına odaklanan feminist bir metin. Bugün dâhi okuyucularını etkileyecek kadar iyi yazılmış çünkü günümüz gerçekliğiyle olan ilişkisi devam etmekte.

Teşekkür Notu: Bu yazıyı yazmam konusunda beni cesaretlendiren Doç. Dr. Z. Nilüfer Nahya, Derya Ünlü ve Elif Gürpınar'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Hilal Sevlü'ye özel bir teşekkür etmem gerekiyor. Hilal'e Gaziantep'te Suriyeli göçmen kadınlarla yerli kadınlar arasındaki karşılaşmalara dair yazmakta olduğu doktora tezinde bu kitabın işine yarayabileceğine dair bir içgörüm olduğunu söyledim. Ben henüz kitabı okumamıştım sadece coğrafi yakınlık ve kadınlık deneyimleri anlatısı üzerinden bir tahmindir benim söylediğim. Hilal okuduktan sonra içgörümün doğru olduğunu ve tezinde bu kitabın yeri olacağını belirtti. Bu yazıdaki bazı düşünceler Hilal ile kitap üzerine yaptığımız konuşmalarla şekillenmiştir.

Kaynaklar

Fernea, E. W. (2004). *Şeyhin konukları: bir Irak köyünün kadınları*. (Çev.: Fındıklı, G.). İstanbul: Epsilon Yayınları.

Haraway, D. J. (2010). Konumlu bilgiler: feminizmde bilim meselesi ve kısmi perspektifin ayrıcalığı. (Çev.: Pular, G.). *Başka yer: Donna Haraway'den seçme yazılar içinde* (91-119) Pular, G. (Ed.). İstanbul: Metis Yayınları.

Reed-Danahay, D. (2021). *Otobiyografi, mahremiyet ve etnografi*. (Çev.: Aslan, O ve Aslan, E.). *Etnografi El Kitabı içinde* (407-425) Atkinson, P., Coffey, A., Delamont, S., Lofland, J., Lofland, L. (Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Schick, İ. C. (2001). *Batının cinsel kıyısı: başkalıkçı söylemde cinsellik ve mekânsallık*. (Çev.: Kılıç, S. ve Sarı, G.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Skeegs, B. (2021). *Feminist etnografi*. (Çev.: Arı, M. ve Çarpar, M. C.). *Etnografi El Kitabı içinde* (426-442) Atkinson, P., Coffey, A., Delamont, S., Lofland, J., Lofland, L. (Ed.). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Tanesini, A. (2012). *Feminist epistemolojilere giriş*. (Çev.: Demiriz, G.; Binay, B.; Tatlıcan, Ü.). İstanbul: Sentez Yayınları.